

Голові спеціалізованої вченої ради
ДФ 20 051.068 Прикарпатського
національного університету
імені Василя Стефаника
доктору економічних наук, професору,
Левандівському Омеляну Тарасовичу

РЕЦЕНЗІЯ

Доктора економічних наук, доцента, професора кафедри менеджменту і маркетингу Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника Благун Івана Івановича на дисертаційну роботу Кузьмін Тетяни Леонідівни за темою «Удосконалення земельних відносин в сільськогосподарських підприємствах», подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії у галузі знань 05 – Соціальні та поведінкові науки за спеціальністю 051 Економіка

1. Актуальність дисертації. Земельні відносини відіграють важливу роль у системі економічних і суспільних відносин, оскільки вони виникають на основі політичних та ідеологічних принципів державного устрою. Ці відносини охоплюють сукупність правових, економічних, соціальних, природно-ресурсних і екологічних аспектів, які стосуються володіння, використання і розпорядження земельними ресурсами. Земля виступає як необхідна умова для сільського господарства і засіб виробництва. Важливо розуміти, що земельні відносини формуються на основі законів, політичних рішень та соціокультурних чинників, і вони можуть суттєво впливати на розподіл земельних ресурсів, доступ до них, а також на соціальну і економічну справедливість в сільському господарстві і суспільстві в цілому. Таким чином, земельні відносини відображають сукупність правових, економічних, соціальних та екологічних аспектів і є ключовим чинником для розвитку сільського господарства та економіки в цілому.

Незважаючи на вагомий вклад вітчизняних та зарубіжних вчених залишаються недостатньо вивченими проблеми удосконалення земельних відносин в сільськогосподарських підприємствах. Це зумовило актуальність теми дисертаційної роботи Кузьмін Т.Л.

2. Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Здійснене аспіранткою дослідження узгоджується з науковою темою роботи «Розробка організаційно-економічного механізму удосконалення функціонування виробничо-господарських структур регіону» (номер державної реєстрації 0111U000875) Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника. У межах даної теми авторкою здійснено прогноз основних показників діяльності сільськогосподарських підприємств та факторів впливу до 2030 р., а також запропоновано механізм удосконалення земельних відносин сільськогосподарських підприємств.

3. Наукова новизна отриманих результатів полягає в розроблені та обґрунтуванні теоретико-методичних та практичних положень щодо удосконалення земельних відносин сільськогосподарських підприємств. Найважливіші наукові результати, які характеризують новизну дисертаційної роботи полягають в наступному:

удосконалено:

- трактування поняття “удосконалення земельних відносин”;
- концептуальні положення реалізації прав власності в економічному обігу сільськогосподарських угідь;
- методологічний інструментарій дослідження функціонування земельних відносин сільськогосподарських підприємств;
- наукове обґрунтування особливостей розвитку відносин аграрного землекористування;
- модель прогнозування випуску валової продукції сільськогосподарськими підприємствами, створену за допомогою програмного продукту STELLA із включенням основних чинників впливу;
- економічний механізм удосконалення земельних відносин в сільськогосподарських підприємствах;

Наукові положення, висновки та рекомендації, які представлені у дисертації, мають відіграти важливе значення як у теоретичному, так і в практичному аспектах. Результати, отримані автором, внесли вклад у розвиток методологічних засад для аналізу функціонування земельних відносин у сільськогосподарських підприємствах.

Отримані результати мають практичне застосування, оскільки розроблені теоретичні засади перетворено у конкретні рекомендації, спрямовані на використання у програмах розвитку земельних відносин в аграрному секторі та в господарській діяльності сільськогосподарських підприємств. Загальні результати дослідження і пропозиції автора стосовно основних тенденцій формування земельних відносин в сільськогосподарських підприємствах були впроваджені на практиці на рівнях регіонального та місцевого управління. Цей

факт підтверджено відповідними документами і довідками про впровадження, а саме: під час формування Стратегії розвитку Івано-Франківської області на 2021-2025 рр. (довідка № 273/01-14/01 від 31.12.2021 р.) у роботі Івано-Франківської державної адміністрації департаменту агропромислового розвитку; реалізацію економічного механізму удосконалення земельних відносин проведено у приватному підприємстві агрофірмі “Вільхівці” Коломийського району Івано-Франківської області (довідка № 18 від 30.01.2022 р.); теоретико-методичні та науково-практичні пропозиції використовуватися під час навчального процесу Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника при викладанні наступних навчальних дисциплін “Основи бізнесу”, “Автоматизація обліку”, “Цифрові технології в обліку (тренінг)” (довідка № 03.04-29/06 від 08.06.2022 р.).

4. Ступінь обґрунтованості та достовірності положень, висновків і рекомендацій, сформульованих в дисертації. Положення та висновки, які пропонуються для захисту, підкріплюються тим, що дослідження засновані на результатах попередніх наукових робіт, як вітчизняних, так і зарубіжних вчених, і використовують обширну науково-методологічну базу та інструментарій статистичного аналізу. Дисертаційна робота базується на методологічних підходах вітчизняних і зарубіжних науковців, які досліджували питання удосконалення земельних відносин в сільськогосподарських підприємствах.

У дослідженні використано широкий спектр джерел інформації, включаючи офіційні законодавчі акти органів державної влади, статистичні дані від Державної служби статистики України та Головного управління статистики в Івано-Франківській області, інформацію від державної установи “Інститут охорони ґрунтів України”, наукові публікації вітчизняних і зарубіжних дослідників, дані звітності сільськогосподарських підприємств та особисті спостереження автора.

Результати дослідження належно апробовані, про що свідчить участь автора у наукових конференціях, зокрема таких як: Міжнародній науково-практичній конференції “Наука і освіта в інтелектуально-економічному розвитку суспільства” (Тернопіль, 2019 р.); Сімнадцятому Конгресі вчених економістів-аграрників та Міжнародній науково-практичній конференції “Перспективні форми організації господарської діяльності на селі” (Київ, 2019 р.); VIII Міжнародній науково-практичній конференції “Формування і ефективність використання ресурсного потенціалу сільськогосподарських підприємств” (Львів, 2019 р.); Міжнародній науково-практичній конференції “Актуальні проблеми та перспективи розвитку агро- та електроінженерії” (Бережани, 2020 р.); II Науково-практичній конференції “Фінансово-

економічний розвиток України в умовах трансформаційних перетворень” (Львів, 2020 р.); Всеукраїнській науково-практичній конференції “Національні і світові тенденції розвитку обліку, оподаткування і контролю” (Одеса, 2020 р.); VIII Міжнародній науково-практичній конференції “Перспективи розвитку освіти, науки і бізнесу в глобальному середовищі” (Тернопіль, 2020 р.).

5. Відомості про дотримання академічної доброчесності. За результатами перевірки дисертаційної роботи та опублікованих праць, можна зробити висновок про відсутність порушення здобувачкою вимог академічної доброчесності. Це дає можливість стверджувати, що дисертаційне дослідження Кузьмін Тетяни Леонідівни є оригінальним, завершеним, що характеризується достатнім рівнем наукової новизни, практичним значенням, становить реальний внесок у розвиток економіки.

6. Дискусійні положення та зауваження до дисертації. Незважаючи на загальну позитивну оцінку дисертаційної роботи доцільним є визначення ряду дискусійних положень, зокрема:

1. В п.3.1 «Вплив факторів на результативний показник діяльності сільсько-сподарських підприємств» доцільно розмістити скрін-копії робочих вікон використаних програмних продуктів у додатках.

2. У рис. 1.4 «Види оренди земель сільськогосподарського призначення» (с. 56), зазначено, що використано літературні джерела зі списку від 51 до 60. Не зрозуміло, який саме масив даних використаний.

3. На нашу думку на рис. 2.8 «Види ефективності використання сільськогосподарських угідь підприємствами» (с. 111) доцільно було подати перелік показників до кожного виду ефективності.

Водночас хочу зазначити, що вказані дискусійні положення не мають принципового характеру та не зменшують загальної позитивної оцінки виконаного дослідження, його теоретичної та практичної значущості.

7. Висновки про відповідність дисертації вимогам. Дисертація аспірантки Кузьмін Тетяни Леонідівни на тему “Удосконалення земельних відносин в сільськогосподарських підприємствах” подана на здобуття наукового ступеня доктора філософії у галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки за спеціальністю 051 Економіка, є завершеною науковою працею, яка містить нові, актуальні та достовірні результати.

Дисертація відповідає вимогам Постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» від 12.01.2022 № 44 (зі змінами від 21.03.2022 р. № 341) та Вимогам до оформлення дисертації, затвердженими наказом МОН України від 12.01.2017 № 40 (зі

змiнами). Подана дисертацiйна робота є завершеною працею, в якiй отримано новi обгрунтованi результати, що мають наукову новизну, теоретичне та практичне значення, а її авторка Кузьмiн Тетяна Леонiдiвна заслуговує на присудження наукового ступеня доктора фiлософiї з галузi знань 05 – Соцiальнi та поведiнковi науки за спецiальнiстю 051 – Економiка.

Рецензент

доктор економiчних наук, доцент,
професор кафедри менеджменту i маркетингу
Прикарпатського нацiонального унiверситету
iменi Василя Стефаника

iван БЛАГУН

<i>Благуна Т.</i>	
ЗАСВІДЧУЮ	
Начальник відділу кадрів	
<i>СМШКО</i>	Орест СМІШКО
7 » 11	20 23 р.